

Ecologisch advies windpark Doetinchem

Betreft: Ambtelijke reactie, provincie Gelderland, team Natuur op:

1. Toetsing GNN en GO Windpark Doetinchem Bureau Waardenburg, 29 juni 2022
2. Notitie bepaling verlies en impactfactor Groene Ontwikkelzone Windpark Doetinchem, Bureau Waardenburg (22 september 2022)

Van: [REDACTED], Provincie Gelderland, 11 oktober 22

Hoofdpunten van onze reactie:

We constateren onvoldoende onderbouwing en toetsing op de volgende punten.

Ten aanzien van zowel GNN als GO:

- Effecten van verstoring door de windturbines als object, beweging en schaduw, en risico van aanvaring is onvoldoende in beeld gebracht.
- Er is onvoldoende aandacht voor effecten op potentiële natuurwaarden.

Ten aanzien van GO:

- Er is onvoldoende aandacht voor effecten op ecologische samenhang en ecologische verbindingzones (EVZ's).
- De verstoringsafstand en verstoringsgraad van de windturbines zijn onvoldoende onderbouwd; dit zijn essentiële onderdelen voor berekening van de versterkingsopgave GO.

Hieronder geven we meer uitleg hierover en advies hoe de onderbouwing en toetsing te verbeteren

Voorgenomen ontwikkeling en stand van zaken.

Het voornemen bestaat uit de realisatie van 5 windturbines op Landgoed Keppel, in het gebied tussen de Oude IJssel en de Barlhammerweg ten noordwesten van Doetinchem binnen het grondgebied van de gemeente Doetinchem. Initiatiefnemer Green Trust heeft een notitie "Toetsing GNN en GO Windpark Doetinchem" laten opstellen (Altenburg en Wymenga, 29 juni 2022). Aanvullend is een "Notitie bepaling verlies en impactfactor Groene Ontwikkelzone Windpark Doetinchem" dd. 22 september 2022 opgesteld. Ons advies gaat in op deze twee notities samen.

De beoogde locaties zijn aangegeven in figuur 1 ontleend aan deze notitie. De afmetingen van de windturbines zijn nog niet bekend, in de notitie wordt voorlopig uitgegaan van een overdraai (straal) van 75 meter. De turbineposities liggen alle binnen de Groene Ontwikkelingszone (GO) en liggen op korte afstand van het GNN. Bij 1 windturbine is sprake van overdraai van de rotorbladen boven het GNN. De notitie "Toetsing" toetst de gevolgen van deze ontwikkeling voor GNN en GO.

Figuur 1. Ligging windturbines, overdraaicirkels en onderdelen van Groene ontwikkelzone en Gelders natuurnetwerk.

Provinciaal kader

In hoofdstuk 1.2 wordt het Provinciaal beleid ruimtelijke ontwikkelingen in GNN en GO toegelicht. Dit is een juiste weergave, op enkel details na:

- weidevogelgebied en ganzenrustgebied zijn aparte categorieën van beschermde natuur in de omgevingsverordening, ze maken geen deel uit van de Groene ontwikkelingszone. Deze gebieden liggen overigens niet in het plangebied.

Relevante kernkwaliteiten en ontwikkeldoelen

De kernkwaliteiten natuur en landschap en ontwikkelingsdoelen GO en GNN voor deelgebied 18 Landgoederen Hummelo - Keppel en Oude IJssel zijn in de notitie (H1.4 en 1.5) weergegeven. Deze weergave is grotendeels correct, echter:

- De EVZ ter plekke betreft Oude IJssel-west (IJssel - Duitsland). In deze EVZ is realisatie van in ieder geval twee EVZ modellen beoogd: model winde en rietzanger. Het EVZ-model winde betreft een smalle strook langs de Oude IJssel die tevens GNN is en ligt grotendeels of geheel buiten het plangebied. De EVZ rietzanger betreft een bredere strook ten zuiden langs de Oude IJssel waarin ook het gehele plangebied ligt. De kleine stukjes GNN binnen het GO moeten ook worden gezien als onderdeel van deze EVZ.
- Op de EVZ kaarten staan ook EVZ-model das en kamsalamander voor hetzelfde gebied aangegeven (zie bijlage 2). We vermoeden dat deze hier niet van toepassing zijn, dit zoeken we nog intern uit.

Uitgangspunten toetsing globaal

Effecten van de ontwikkeling op de kernkwaliteiten, oppervlakte, samenhang dienen te worden onderzocht. Daarbij dienen zowel actuele als potentiële natuurwaarden te worden betrokken. Alle kernkwaliteiten worden besproken in de notitie, op basis van een veldbezoek en raadpleging van NDFF in 2022.

We bespreken hieronder enkele vragen die zowel de toetsing van GNN als GO betreffen, vervolgens vragen over GO en tot slot vragen ten aanzien van GNN.

Toetsing GO en GNN

1. Relevante soorten voor toetsing GO en GNN

p. 6 : "Uit raadpleging van de NDFF komen geen bij wet beschermde plant- en diersoorten of soorten met een vermelding op de Rode Lijst voor. Ook is hier op de locaties van de windturbines weinig tot geen potentie voor aanwezig. De natuurwaarde is beperkt."

Dit is naar ons oordeel te snel geconcludeerd en slecht onderbouwd:

- Op basis van alleen NDFF-gegevens is de aanwezigheid van beschermde of Rode-Lijstsoorten niet uit te sluiten. Komen soorten wel voor in iets wijdere omgeving?
- Eerder op dezelfde pagina wordt gesteld dat voor de in de omgeving voorkomende steenuil en das kunnen deze delen van de GO enige waarde hebben als foerageergebied.
- We vragen onderbouwing wat de potentiële waarde is voor beschermde of RL soorten (ingeperkt tot relevantie voor kernkwaliteiten). De potentie wordt afgedaan in 1 kort zinnetje, dat behoeft meer uitleg.

Toetsing GO

2. Ecologische samenhang (p.7 en p.9)

Hier wordt aangegeven dat vooral de aanwezige bosjes en bomenlanen voor ecologische samenhang zorgen en dat deze niet worden aangetast.

- Maar wat is het effect van de windturbines op de actuele waarde als EVZ?
- En wat is het effect van de windturbines op de potentie om de EVZ volgens model rietzanger te realiseren?

Betrek in de onderbouwing het doel van EVZ's: doel is om leefgebieden voor flora en fauna met elkaar te verbinden, barrières op te heffen en het migreren van dieren te faciliteren. De EVZ's waren onderdeel van de toenmalige ecologische hoofdstructuur (EHS). Tegenwoordig liggen de EVZ's hoofdzakelijk binnen de Groene Ontwikkelingszone (GO) maar deels ook in het Gelders Natuurnetwerk (GNN), voor zover het bijvoorbeeld om water, stapstenen of gerealiseerde natuur gaat.

3. Overige waarden GO (p.7 en p.9)

p.7 vermeldt hierover: "Voor zover de nieuwe activiteit of ontwikkeling daar effect op kan hebben, worden bij het onderzoek betrokken de in het gebied aanwezige:

1. kwaliteit van lucht, water en bodem;
2. mate van stilte, rust en duisternis; en
3. landschappelijke, cultuurhistorische, geomorfologische en bodemkundige waarden, alsmede het reliëf.

De planlocaties van de windturbines binnen het GO zijn donker van aard (geen verlichting aanwezig) en liggen niet in de directe nabijheid van een drukke verkeersweg."

- Komt er verlichting op de turbines en wat is hiervan het effect?

- Welke toename van geluid is te verwachten? Dat het gebied nu erg rustig is, betekent dat de stilte door de windturbines juist wordt aangetast. Stilte, rust en duisternis zijn algemene kernkwaliteiten die niet alleen van belang zijn voor de fauna maar ook voor de beleving van natuur door de mens.
- Binnen het deelgebied zijn aardkundige waarden en waardevol open gebied kernkwaliteiten, die ook gelden op de locatie van de windturbines. Wellicht worden die niet aangetast, maar de onderbouwing ontbreekt. Voor windturbines is verharding (beheerpaden) en fundering nodig, wat betekent dit voor de aardkundige waarden? En hoe past de schaal en positionering van de windmolens in dit open landschap?

4. Ruimtebeslag en verstoringsafstand (p. 9, en daarnaast "Notitie bepaling verlies en impactfactor" p.4)

Ruimtebeslag wordt hier vertaald naar verstoring van broedvogels van open landschap, en op 100 meter gezet. Het lijkt ons beter dit te beschrijven als verstoringsafstand in plaats van ruimtebeslag. In de "Notitie bepaling verlies en impactfactor" p.4 wordt de verstoringsafstand gelijkgesteld aan de wieklengte (75m) en tevens gesteld dat dit een worst-case benadering is. Er wordt verwezen naar geringe verstoringsafstanden voor nu voorkomende kleine zangvogels, maar niet ingegaan op potentiële waarden die hier beoogd worden, gezien de kernkwaliteiten en de EVZ's.

Daarbij zijn onze vervolgvragen:

- Welke **verstoringsafstanden** gelden voor potentiële en hier beoogde natuurwaarden?
- Welke gelden voor broedvogels en welke voor niet-broedvogels en vleermuizen, en wat is de invloed van de wieklengte op de verstoringsafstand?
- En naast verstoring is er risico op aanvaringslachtoffers. Hoe relevant is dat voor soorten kenmerkend voor de kernkwaliteiten van dit gebied, in de huidige situatie en daarnaast voor potentiële waarden?

In ons eerdere advies maart 2021 gaven we al aan:

"Windturbines kunnen in potentie zorgen voor negatieve effecten op de werking van de evzdoor: het veroorzaken van aanvaringslachtoffers, verstoring (geluid, slagschaduw) en/of barrièrewerking. Meerdere turbines kunnen over brede stroken effecten hebben op vliegroutes en passagemogelijkheden, mede doordat de Oude IJssel mogelijk een belangrijke lijn voor oriëntering is. Zonder gedegen effectbeoordeling kunnen we een sterk negatief effect niet uitsluiten. Daarbij zijn niet alleen de huidige natuurwaarden van GO relevant, maar ook de potentiële waarden als de evz hier verder wordt ontwikkeld. Daarom is het nodig om deze aspecten in de toets van de kernkwaliteiten mee te nemen."

Dit kan aansluiten op onderzoek naar Wnb beschermde soorten

- De verstoringsafstand en -graad dient situationeel per windproject onderbouwd te worden op basis van ecologische expertise, specifieke kenmerken van het gebied en het windproject zelf. We verwijzen voor de wijze waarop de verstoringsafstand kan worden bepaald naar de notitie *Verstoringsafstand NNN "Windwinning Culemborg"* van Bureau Waardenburg t.b. windpark Culemborg, 11 februari 2021. De situatie is niet geheel vergelijkbaar (andere regelgeving, andere versie omgevingsverordening), maar het geeft wel een goede aanzet voor het bepalen van de verstoringsafstand incl. literatuurreferenties.

5. Verstoringsgraad (zie p. 4 "Notitie bepaling verlies en impactfactor")

De notitie vermeldt dat de verstoringsgraad op 50% is gezet en gaat hiermee uit van een gradiënt van 100% nabij de as van de windturbine tot 0% aan de rand van de verstoringszone.

Dit is ons inziens een te simpele benadering van de verstoringsgraad.

We zien graag een onderbouwing waarin de volgende elementen zijn opgenomen:

- a. Welk deel van de oppervlakte in de verstoringzone (dus de zone binnen de verstoringafstand) van iedere windturbine ligt binnen de ruimtelijk beschermde natuur, in dit geval GO en GNN.
De kleine vlakken GNN zijn hier verweven in GO, maken deel uit van de kernkwaliteiten van het gebied en zijn onderdeel van de EVZ. Dus als hier verstoring optreedt moet dit worden meegeteld in de oppervlakte verstoring.
- b. Welke kernkwaliteiten/ontwikkelingsdoelen zijn in het plangebied van toepassing (actueel en potentieel)
- c. Welke van deze kernkwaliteiten/ontwikkelingsdoelen worden verstoord door de windturbine (actueel en potentieel)
- d. Zijn er aanwijzingen dat deze kernkwaliteiten worden verstoord door windturbines, en hoe die verstoring verloopt van de voet van de windturbine naar de rand van de verstoringzone

6. Ontwikkelingsdoelen en EVZ (p.9)

- Naast aanwezigheid van biotopen die relevant zijn voor de EVZ moet ook effecten van verstoring en aanvaring worden meegewogen.
- En dan is de vraag of de windturbines realisatie van de EVZ bemoeilijkt of in de weg staat. Ons uitgangspunt is dat dat je geen EVZ realiseert binnen de verstoringafstand van een windturbine, tenzij aannemelijk wordt gemaakt dat negatieve effecten beperkt blijven, voor karakteristieke soorten van de EVZ (dat zijn er meer dan de gidssoort/naamgever per EVZ).

7. Toetsing aan provinciale verordening, conclusie GO (p.10, herhaald in H 1.8).

- Op basis van de voorgaande vragen zijn wij nog niet overtuigd dat kwaliteit en samenhang niet worden aangetast.
- Om de versterkingsopgave in punten te bepalen is bepaling van de verstoringafstand en verstoringsgraad noodzakelijk. De verstoringafstand en verstoringsgraad moeten nader worden onderbouwd
- De versterkingsmaatregelen moeten nader worden uitgewerkt, in aansluiting op het relevante EVZ-model. Daarbij moeten voldoende versterkingspunten worden gehaald, maar moet er ook voldoende samenhang zijn in relatie tot de te realiseren EVZ.

Toetsing GNN

8. leefgebied steenuil (p.4) & effectbepaling (p. 7)

p.7: "Aanvaringsslachtoffers onder lokale broedvogels van het bosje worden niet gemaakt; deze vliegen niet frequent op rotorhoogte en zijn bovendien goed bekend met de lokale situatie."

- waarop is dit gebaseerd, bron?
- Mogelijk effect van de windturbines door verstoring of aanvaring worden hier niet belicht. Vliegende dieren kunnen ook boven het bos komen en door de wieken worden geraakt.

9. Aanwezigheid beschermde soorten en Rode Lijst soorten (p.4)

- De conclusie dat het bosje weinig geschikt is wel snel getrokken. Zijn er bijv. nesten van roofvogels of uilen? Wat is de potentie voor beschermde of RL-soorten? Vogels, maar ook das, kleine marters etc.

10. Algemeen: Verstoring bosbiotoop door windturbines

Op basis van de memo van de Provincie/BJZ dd 13 mei 2022 moeten effecten van de windturbine met overdraai in GNN worden bepaald. Er is dan weliswaar geen sprake van oppervlakteverlies maar mogelijk wel van aantasting van kwaliteit of samenhang.

De effecten op kwaliteit en samenhang moeten worden bepaald. In het rapport is onvoldoende onderbouwd dat geen negatieve effecten optreden door verstoring door windturbines naast of boven het bos. Het rapport gaat geheel niet in op aanvaringsrisico's van vogels of vleermuizen, de aangehaalde onderzoeken gaan alleen over indirecte verstoring.

- We adviseren de notitie *Verstoringsafstand NNN "Windwinning Culemborg"* van Bureau Waardenburg t.b. windpark Culemborg te raadplegen, dat een goed overzicht incl literatuurreferenties geeft. Daarin staat o.a. dat voor spechten als de kleine bonte specht en groene specht een verstoringsafstand tot 250 m optreedt, dat zou een worst case benadering kunnen zijn. Dan moet worden nagegaan hoeveel bos er binnen 250 m van de windturbine ligt, en wat de negatieve effecten van de windturbine daarop zijn.
- Onderbouw in hoeverre aanvaringsslachtoffers optreden welk effect dit heeft op de kernkwaliteiten.
- In de memo van de Provincie/BJZ dd 13 mei 2022 staat vermeld:
"Als uit dit onderzoek blijkt dat er nadelige gevolgen zijn kernkwaliteiten, oppervlakte of samenhang van het GNN, dan kan de ruimtelijk ingreep alsnog plaatsvinden als de negatieve gevolgen voor de kernkwaliteiten en samenhang volledig worden gemitigeerd en de negatieve gevolgen voor de oppervlakte volledig worden gecompenseerd zodat per saldo geen sprake is van negatieve gevolgen."
Als negatieve effecten optreden door de windturbine dan zou mitigatie of compensatie moeten plaatsvinden buiten de verstoringszone.

Bijlage 1. EVZ-model rietzanger

Dit model bestaat uit grote en kleine stapstenen. Het is bedoeld om de populaties van rietvogels te versterken door de afstand tussen de verschillende broedgebieden te verkleinen, zodat samenhangende populaties kunnen ontstaan. De kwaliteit van veel rietland is sterk achteruitgegaan door verdroging. De waterhuishouding van de stapstenen vraagt dan ook de nodige aandacht. Overigens zijn aan rietland ook andere dieren gebonden, zoals enkele bedreigde libellensoorten.

Stapsteen

Begroeiing stapsteen: rietmoeras met overjarig riet.

Minimum oppervlak stapsteen: groot 25 ha, klein 2,5 ha

Onderlinge afstand stapstenen: groot 10 km, klein 2,5 km

Nodig per kilometer

grote stapsteen: 2,5 ha

kleine stapsteen: 0,75 ha

Bijlage 2. Begrenzing van de EVZ in en rond het plangebied

